

УДК 016:929:378.2:63:012:001 «Бабич»

ДЕМУЗ Інна,

доктор історичних наук, професор,
головний науковий співробітник сектору
наукової бібліографії та біографістики
Національної наукової сільськогосподарської
бібліотеки НААН (м. Київ, Україна)

demuz_inna@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5936-2386>

Researcher ID:

<https://publons.com/researcher/1780609/inna-id-demuz/>

ВИБУДОВУВАННЯ НАУКОВИХ БІОГРАФІЙ УЧЕНИХ-АГРАРІЇВ (НА ПРИКЛАДІ ЖИТТЄПISY АКАДЕМІКА А. О. БАБИЧА)

У статті подано оцінку стану розвитку історико-наукознавчих біографічних досліджень у галузі аграрних наук, що реалізується співробітниками Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН. Виходячи з цього, аграрну біографістику вважаємо такою, що знаходиться на стадії свого інституційного оформлення, зважаючи на те, що вона вже має багаторічну традицію розвитку аграрної біографіки, – як повноцінного об'єкту для рефлексії. Констатуємо, що аграрна біографіка поповнилася цілою палітрою не лише галузевих бібліографічних та біобібліографічних довідкових видань (біографічних словників, довідників, біографічних сегментів універсальних, галузевих і регіональних енциклопедій), а й так званих наукових біографій учених-аграріїв, рідше – інтелектуальними біографіями. З'ясовано співвідношення між науковою та інтелектуальною біографіями, у тому числі і в застосунку до життєписів учених-аграріїв. Запропоновано деякі моделі та методологію (методи, підходи, концепти) побудови біографій учених-аграріїв, причому акцентовано на необхідності відходу від класичної/традиційної/«сухої» біографії (як сукупності фактів життя людини, викладених переважно в хронологічній послідовності) до інноваційних біографічних моделей із застосуванням міждисциплінарних методик і технологій.

Розглянуто існуючі на сьогоднішній день життєписи про академіка А. О. Бабича (1936–2015 рр.) – вченого, який здійснив вагомий внесок у розвиток вітчизняної сільськогосподарської науки, а саме щодо розроблення

надважливих питань забезпечення населення продовольством, а тваринницьку галузь – кормами. На основі них констатовано, що в історіографії вже здійснено перші спроби вибудовування наукової біографії вченого з акцентом на різноманітних контекстах – інтелектуальних, політичних, ідеологічних, – що окреслюють зовнішні контури життя науковця. Проте повноцінної інтелектуальної біографії, яка охоплює у тому числі і внутрішні трансформації свідомості особистості й еволюцію її наукових ідей і концепцій, з залученням відповідних джерел, у яких вагоме місце мають зайняти не лише офіційні документи, а й, перш за все, – еґо-джерела (листи, спогади, мемуари, щоденникові записи тощо), що дадуть можливість об'єктивно описати «творчу лабораторію» вченого, наразі поки що немає.

Ключові слова: наукова біографія, інтелектуальна біографія, аграрна біографістика, учені-аґарії, історія аграрної науки, А. О. Бабич.

LINING UP SCIENTIFIC BIOGRAPHIES OF SCIENTISTS-AGRARIANS (ON EXAMPLE OF BIOGRAPHY OF ACADEMICIAN A. O. BABICH)

In the article provides an assessment of the state of development of historical-scientific biographical research in the field of agricultural sciences, which is implemented by employees of the National Scientific Agricultural Library of the National Academy of Sciences. Based on this, we consider agrarian biography to be at the stage of its institutional design, taking into account the fact that it already has a long-standing tradition of the development of agrarian biography as a full-fledged object for reflection. We note that agrarian biography has been replenished with a whole range of not only branch bibliographical and biobibliographic reference publications (biographical dictionaries, handbooks, biographical segments of universal, branch and regional encyclopedias), but also so-called scientific biographies of agrarian scientists, less often – intellectual biographies. The relationship between scientific and intellectual biographies is clarified, including in the application to the biographies of agrarian scientists. Some models and methodology (methods, approaches, concepts) of building biographies of agricultural scientists are proposed, with emphasis on the need to move away from classical/traditional/«dry» biography (as a set of facts of a person's life, presented mainly in chronological order) to innovative biographical models with using interdisciplinary methods and technologies.

The biographies of academician A. O. Babich (1936–2015) that exist today have been considered – a scientist who made a significant contribution to the development of domestic agricultural science, namely, in the development of the most important issues of providing the population with food, and the livestock industry with fodder. Based on them, it was established that in historiography, the first attempts to build a scientific biography of a scientist have already been made with an emphasis on the presence of various contexts – intellectual, political, ideological –

that outline the external contours of a scientist's life. However, a full-fledged intellectual biography, which also covers the internal transformations of the individual's consciousness and the evolution of his scientific ideas and concepts, with the involvement of relevant sources, in which not only official documents, but, above all, ego-sources should take an important place (letters, memories, memoirs, diary entries, etc.), which would make it possible to objectively describe the «creative laboratory» of the scientist, are currently not available.

Keywords: *scientific biography, intellectual biography, agrarian biography, agrarian scientists, history of agrarian science, A. O. Babich.*

Постановка проблеми. Сплеск розвитку біографіки та вибудовування біографій науковців, у тому числі учених-аграріїв, що спостерігається з початку 2000-х рр., пов'язують з переосмисленням попередніх історичних знань, зміщенням дослідницьких акцентів з «історії еліт» до персоналій «другого плану», поворотом до історичної антропології, мікрорівневих досліджень, зверненням до міждисциплінарних методик у вивченні біографічної інформації. Поряд із цим варто констатувати, що велика кількість наукових робіт конкретно-історичного характеру (особливо біографій учених-аграріїв) співіснує з надзвичайно слабкою теоретичною рефлексією про їх основи, що вимагає, відповідно, застосування дослідниками в аграрній біографіці міждисциплінарних методик та інноваційних біографічних моделей. Для ілюстрування зазначеної ситуації та обґрунтування відповідних висновків обрано постать академіка НААН, видатного ученого-аграрія А. О. Бабича.

Метою статті є аналіз сучасної історіографії про життя й діяльність академіка А. О. Бабича (1936–2015 рр.) в контексті розвитку аграрної біографіки з метою ілюстрування існуючої ситуації щодо вибудовування наукових та інтелектуальних біографій учених-аграріїв.

Виклад основного матеріалу. Вагомий внесок у розвиток історико-наукознавчих біографічних досліджень у галузі аграрних наук здійснено сектором наукової бібліографії та біографістики – підрозділом Інституту історії аграрної науки, освіти і техніки Національної наукової сільськогосподарської

бібліотеки Національної академії аграрних наук України (ННСГБ НААН). Наразі наукові портрети учених-аграріїв та галузеві бібліографічні й біобібліографічні покажчики видаються названим сектором у 13-ти ексклюзивних серіях: «Академіки Національної академії аграрних наук України» (з 1998 р.); «Біобібліографія вчених-аграріїв України» (з 1998 р.); «Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії» (з 2001 р.); «Члени-кореспонденти Національної академії аграрних наук України» (з 2005 р.); «Академіки та члени-кореспонденти НАН України для сільського господарства» (з 2013 р.); «Іноземні члени Національної академії аграрних наук України» (з 2008 р.); «Почесні члени Національної академії аграрних наук України» (з 2008 р.); «Інформаційно-бібліографічні ресурси агропромислового виробництва України» (з 2013 р.); «Наукові історико-бібліографічні читання» (з 2001 р.); «Відомі вчені-природознавці та освітяни України» (з 2004 р.); «Землевпорядна наука» (з 2005 р.); «Іноземна сільськогосподарська книга у фондах ННСГБ НААН та науково-дослідних установ і вищих навчальних закладів аграрного профілю» (з 2009 р.); «Біобібліографія діячів науки, освіти, культури України» (з 2014 р.). (у період 1998-2018 рр. підготовлено 306 покажчиків та видруковано 360 наукових видань [12, с. 120], а на початок 2024 р. кількість покажчиків становить уже 328). Поряд із цим, крім серійних видань, публікуються окремі наукові праці співробітників ННСГБ НААН, видаються матеріали наукових конференцій, формуються «Календар знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи» та міжвідомчий тематичний збірник наукових праць «Історія науки і біографістика». Дані видання фіксують ґрунтовне вивчення біографій та діяльності видатних учених-аграріїв і діячів сільського господарства як окремий напрям історико-наукознавчих досліджень у галузі аграрних наук.

Як уже зазначалося, велика кількість наукових робіт конкретно-історичного характеру (біографії учених) співіснує з надзвичайно слабкою теоретичною рефлексією про їх основи. Це засвідчують самі працівники сектору наукової бібліографії та біографістики, визнаючи, що «впродовж тривалого часу увагу дослідників привертають переважно життєписи» [12, с. 122]. Життєписи вчених вважаємо найпростішим варіантом біографічного дослідження (класичної/традиційної біографії), які, зазвичай, інтерпретують як сукупність фактів життя людини, викладених переважно в хронологічній послідовності. У кращому випадку, створюються наукові біографії учених-аграріїв, рідше – інтелектуальні біографії.

В одній із попередніх публікацій визначили аграрну біографіку як сукупність усієї палітри портретів учених-аграріїв, галузевих бібліографічних та біобібліографічних довідкових видань (біографічних словників, довідників, біографічних сегментів універсальних, галузевих і регіональних енциклопедій), формування електронних ресурсів біографічної інформації, присвячених персоналіям аграрної галузі, а аграрну біографістику – як окремий напрям історичної науки про біографічні дослідження учених-аграріїв, теоретико-методологічне підґрунтя біографічних аграрних студій [8]. Аграрну біографістику вважаємо такою, що знаходиться на стадії свого інституційного оформлення, зважаючи на те, що вона вже має багаторічну традицію розвитку аграрної біографіки, – як повноцінного об'єкту для рефлексії.

Загальновідомо, що біографія науковця може бути вписана в контекст колективної, індивідуальної (персональної) історії та его-історії (особистісної історії вченого про себе (автобіографії)). Зупинимося на другій моделі як найбільш використовуваній в аграрній біографіці. Індивідуальна історія, або персональна історія – самоназва історико-біографічних досліджень, об'єкт яких – історія одного життя від моменту народження до моменту смерті у всій її

унікальності. Це складно структурована галузь наукових історичних досліджень; її складові – відносно автономні предметні поля (зі своєю специфікою дослідницьких завдань і методологічних орієнтирів), що визначає конкретний тип (ракурс) біографічного аналізу – «внутрішня біографія», «еволюція душі», «екзистенційна біографія», «приватна біографія», «кар’єрна біографія», «професійна біографія» тощо [21, с. 18]. Специфічною галуззю персональної історії в теорії біографізму називають інтелектуальну біографію, тематично зорієнтовану на вивчення біографії інтелектуалів, до яких, без сумніву, належать і вчені-аграрії.

У вітчизняному історіографічному полілозі тривають також дискусії щодо трактування, означення ролі та співвідношення наукової та інтелектуальної біографій. Зокрема, дані поняття осмислювалися В. Андрєєвим, В. Ващенком, С. Ляшко, Т. Поповою та ін. Так, В. Андрєєв виокремлює принципові риси інтелектуальної біографії (ІБ), що відрізняють її від наукової (НБ) («традиційної», «класичної»): ІБ інтегрує весь спектр життя героя та його праць, висвітлює розвиток його думки під впливом зовнішніх стимулів – соціальних, політичних, культурних, наукових, і дозволяє реконструювати весь інтелектуальний шлях суб’єкта в контексті глобального інтелектуального простору; ІБ – це прагнення біографа допомогти відносно підготовленому читачу зрозуміти генезу та сутність інтелектуального досягнення суб’єкта; ІБ досліджує етапи становлення світобачення індивіда та з’ясовує історичні причини їхньої трансформації; поряд з офіційною подієвою історією та «анкетною біографією» суб’єкта інтелектуальна біографія висвітлює «власну історію його життя та ідей», при цьому акцент робиться на історичні умови світоглядних метаморфоз героя, а його тексти аналізуються з урахуванням історико-культурного контексту [22, с. 546]. В. Ващенко зацентрувався на тому, що на зміну позитивістській версії наукової біографії, сформованій на

традиціях XIX ст., як безпрецедентному колекціонуванню фактів життя вченого прийшла (пост)модерністська парадигма «кінематографічної біографії», в якій автор виступає в ролі режисера. Крім того, замість «біографії-агіографії» актуальності набула «біографія-контекстуалізація», яка робить акцент на наявності різноманітних контекстів – інтелектуальних, політичних, ідеологічних, – що окреслюють зовнішні контури життя вченого [22, с. 546, 547]. Важливо, щоб ці концептуальні ідеї втілювалися не лише при створенні інтелектуальних біографій суспільних діячів та вчених-гуманітаріїв, а й учених-аграріїв.

У біографічному дискурсі подекуди зустрічаються звернення до євроатлантичної історіографічної традиції, в якій виокремлюють модернізовану сцієнтистську «наукову біографію» (тобто біографію учених природничого напрямку і т. зв. «точних наук») та орієнтовану на гуманітарні науки «інтелектуальну біографію». Даний концепт вагомо спростований С. Ляшко, яка зацентровує увагу на існуванні в сучасній дослідницькій практиці двох понятійних сенсів наукової біографії: 1) як біографії людини науки, вченого, та 2) як сукупності способів і методів власне наукової організації знань про персону у цілісну систему, якою є біографія особи, незалежно від сфери її діяльності [15, с. 26]. В якості альтернативи на позначення даного терміну в першому варіанті запропоновано вживати термін «біографія людини науки» [15, с. 32]. Цілком погоджуємося з дослідницею в тому, що і вчені-природознавці, фізики, математики, інженери, аграрії, як представники інтелектуальної праці власної галузі також заслуговують на «інтелектуальні біографії».

У попередніх публікаціях [див.: 8-10] нами запропоновано деякі моделі та методологію (методи, підходи, концепти) побудови біографій учених-аграріїв. Універсальним, зазвичай, вважається біографічний метод з його чіткими

спробами побудови наукової (!) біографії ученого. Проте, як зазначає В. Бездрабко, міждисциплінарний дискурс наразі уже виробив цілу низку «нелінійних» методик відтворення/реконструкції історії життя особи, біографістика, зокрема історична, впровадила сміливі експерименти з проблемно-тематичним синхронним викладом, при якому головна увага зосереджена «на бінарних позиціях: чоловіче/жіноче, небуденне/повсякденне, особисте/колективне, рефлексія/саморефлексія, логіка/чуттєвість тощо» [3, с. 32]. Тому акцентуємо увагу на можливостях вибудовування колективних біографій учених-аграріїв з використанням соціокультурного підходу, мережевої моделі науки, методів синергетики, концепту «емоційного співтовариства», методології ментальних (когнітивних) мап. При побудові індивідуальної біографії ученого-аграрія пропонуємо скористатися цікавою методикою ментального картографування з ментальною мапою особистості, яка складається з чотирьох гілок: гілка «Місця» передбачає вивчення місць, пов'язаних з життям і діяльністю особи; гілка «Артефакти» являє собою уявні чи фізичні конструкції, які допомагають людині увійти у «продуктивний стан», натхнення, емоційного піднесення, творчої праці; гілка «Події» – визначні та звичайні факти внутрішнього реального й духовного життя особистості; гілка «Люди» на ментальній мапі особи представлена її оточенням, складом окремих груп, соціальних угруповань (родина, сусіди, колеги, партнери, друзі, клуби за інтересами тощо) [13, с. 160, 161, 162].

Отже, наразі затребуваним є відхід дослідників від класичної/традиційної/«сухої» біографії (як сукупності фактів життя людини, викладених переважно в хронологічній послідовності) до інноваційних біографічних моделей із застосуванням міждисциплінарних методик і технологій. Так, перспективність цього напрямку полягає у відході від позитивістської версії наукової біографії, сформованій на традиціях XIX ст.,

як безпрецедентному колекціонуванню фактів життя вченого до (пост)модерністської парадигми т. зв. «кінематографічної біографії», в якій автор виступає в ролі режисера, від «біографії-агіографії» до «біографії-контекстуалізації», яка робить акцент на наявності різноманітних контекстів – інтелектуальних, політичних, ідеологічних, – що окреслюють зовнішні контури життя вченого.

Перейдемо від теоретичних студіювань щодо розвитку біографістики до конкретного прикладу з вибудовуванням життєпису академіка А. О. Бабича, розглянувши існуючі на сьогодні в історіографії біографії науковця.

Академік А. О. Бабич (1936–2015 рр.) належить до когорти вчених, які здійснили вагомий внесок у розвиток вітчизняної сільськогосподарської науки, а саме щодо розроблення надважливих питань забезпечення населення продовольством, а тваринницьку галузь – кормами. З дипломом Дніпропетровського державного аграрного університету (нині – Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет) А. О. Бабич з 1959 р. почав працювати в Інституті зернового господарства (нині – Інститут зернових культур НААН) старшим науковим співробітником, ученим секретарем, згодом – завідувачем лабораторією кормових культур (1975–1980 рр.). У квітні 1980 р. був призначений директором створеного у 1973 р. у зв'язку з нагальною необхідністю розв'язання проблеми кормів і кормового білка, Українського науково-дослідного Інституту кормів (нині – Інститут кормів і сільського господарства Поділля НААН). Так, у зоні Лісостепу, на базі Інституту кормів А. О. Бабич розгорнув масштабні дослідження з кормовиробництва. У той час він публікував оригінальні дослідження, організовував республіканські семінари, конференції, практичні навчання. Найбільшою цінністю відзначаються його ґрунтовні праці «Проблеми білка і вирощування зернобобових на корм» (1993), «Сучасне виробництво і

використання сої» (1993), «Кормові і білкові ресурси світу» (1995), «Соя для здоров'я і життя на планеті Земля» (1998) та ін. Упродовж 1980–2001 рр. А. О. Баби́ч очолював і координував низку загальнодержавних програм з розвитку кормовиробництва в Україні. Загалом застосування в аграрному виробництві вітчизняних наукових розробок вченого забезпечило позитивні тенденції щодо зростання ефективності виробничої сфери агропромислового комплексу, підвищення її конкурентоздатності на внутрішньому і зовнішньому ринках, підвищенню експортного потенціалу країни.

Звісно, вивчення внеску знаного вченого у розвиток аграрної науки розпочалося ще за його життя. Першою спробою узагальнення наукової спадщини А. О. Баби́ча радянського періоду та першого десятиліття незалежності країни, зокрема 1963–1999 рр. став хронологічний бібліографічний показник наукових праць, підготовлений ученими УААН та Інституту кормів УААН «Баби́ч Анатолій Олександрович. Життя і діяльність. Наукова школа» (1999 р.) [2]. Окрім викладу основних напрямів діяльності й досягнень науковця видання вміщує показник друкованих праць, патенти й авторські свідоцтва на сорти й гібриди, досягнення наукової школи, а також епістолярій.

Привертає увагу дослідження А. Г. Степаненка (1999 р.) [24], присвячене 40-річчю науково-практичної діяльності А. О. Баби́ча, аналізу його новітніх підходів у науці. Основу праці склали біографічні дані про вченого з акцентуванням на стратегічній та практичній цілеспрямованості його у різні періоди, направлених на поглиблене вивчення глобальної проблеми земельних, продовольчих і кормових ресурсів, пошуці шляхів і можливостей розширення і підвищення родючості ґрунтів, виробництва продовольства і кормів у ХХ ст. й на перспективу.

У бібліографічному покажчику 2003 року видання [1] систематизовано творчий період А. О. Бабича за 1963–2003 рр., проаналізовано наукову спадщину, його фундаментальні та прикладні дослідження, результати яких набули широкого упровадження в агропромисловому комплексі України. Значна увага приділена вивченню й аналізу наукової, дослідницької, педагогічної, а також громадської діяльності.

У 2006 р. світ побачив біографічний довідник колективу авторів В. А. Вергунова, Н. Б. Щебетюк, О. П. Анікіної [25] (у 2012 р. здійснено його перевидання [18]) з важливим фактографічним матеріалом про науковий потенціал аграрної галузі України, представлений персональним складом НААН. У дослідженні представлено біографії й основні відомості про науково-організаційну діяльність академіків, членів-кореспондентів, почесних та іноземних членів НААН, обраних у 1990–2011 рр., у тому числі й А. О. Бабича.

Вагомим у питанні дослідження науково-організаційної і педагогічної діяльності академіка стала праця К. С. Михайлова (2006 р.) [16], присвячена вивченню теоретичних, методологічних та експериментальних аспектів діяльності вченого й висвітленню базисного підґрунтя становлення і розвитку його наукової школи. Цінність представляють уміщені у книзі спогади вченого та його епістолярій. Увага зацентована на розвитку закладених науковцем дослідницьких напрямів, наукових традиціях зрілого й результативного осмислення дійсності, спроможності суспільства надати відповідну оцінку історичній реальності. Автором поставлене актуальне запитання якісного засвоєння українською наукою досвіду ученого-мислителя, як не до кінця вивченого з метою нових знахідок в аграрній науці.

У 2007 р. видруковано великоформатне репрезентаційне видання «Місце і роль аграрної науки в процесі розвитку АПК України» [17], на сторінках якого оприлюднено досягнення аграрної науки за 75 років діяльності УААН. До

дослідницького кола потрапили найвідоміші фундатори організації аграрної науки, всесвітньо визнані наукові школи. У виданні вміщено публікацію А. О. Бабича «Розвиток селекції і завдання щодо збільшення виробництва сої в Україні», в якій приділено увагу досягненням у питаннях виробництва сої, наголошено на формуванні так званого «соєвого поясу», окреслено перспективи галузі з акцентом на важливості підготовки наукових кадрів.

Історіографія 2000-х рр. почала збагачуватися напрацюваннями, у яких, хоч і фрагментарно, проте досить об'єктивно оцінювався внесок А. О. Бабича у розвиток рослинництва, луківництва, селекцію бобових і зернобобових культур, кормовиробництва як науки і як виробничої галузі. У цьому контексті викликає зацікавленість дисертаційне дослідження Л. Федоришиної [26], в якому розглянуто історію і стан кормовиробництва, починаючи з другої половини XIX ст., необхідність організації наукових досліджень із луківництва. Зроблено ґрунтовний аналіз діяльності Інституту кормів періоду керівництва установою А. О. Бабичем. Визначена роль самого Інституту в організації та проведенні системних досліджень із луківництва, який, згідно проєктів національної, науково-технічної програми «Корми і кормовий білок» став координаційним центром для 43-х дослідних установ України з кормовиробництва й луківництва. Не обійдено увагою і діяльність наукової школи академіка.

У монографії Р. А. Вожегової (2007) [7] у контексті детального аналізу діяльності низки інституцій та науково-дослідних установ, які проводили дослідження селекції основних сільськогосподарських культур в Україні, описано вклад у селекцію кормових культур академіка А. О. Бабича, зокрема, акцентовано на його вагомому внеску у відродження ідеї соєсіяння в Україні, початок його роботи з цією культурою в зоні Степу, а згодом – у зоні Лісостепу. Об'єктом аналізу О. М. Рибаченка [23] стала праця А. О. Бабича

«Проблеми білка і вирощування зернобобових на корм». Дослідник навів низку аргументів на користь розроблення вченим питань сівозмін із зерновими бобовими культурами, зокрема соєю, що є класичним для відтворення родючості ґрунтів, підвищення їхньої продуктивності, нарощування продовольчих ресурсів та поліпшення екологічної безпеки.

В. Ф. Петриченком, О. В. Корнійчуком, І. С. Задорожною (2018) висвітлено внесок Інституту кормів та сільського господарства Поділля НААН у науковий супровід галузі кормовиробництва в Україні [20]. У праці узагальнено основні наукові здобутки за 45 років діяльності Інституту (1973–2018), значну увагу приділено основним досягненням і результатам наукових досліджень установи у період керівництва нею А. О. Бабичем (1980–2001), розвиток наукових підходів у кормовиробництві; інноваційних засадах удосконалення оптимальної структури посівних площ кормових і зернофуражних культур; посиленні селекційних досліджень у напрямі підвищення адаптивного потенціалу нових сортів до несприятливих факторів середовища та розробки сучасних, сортових технологій; створенні нових та вдосконаленні існуючих інтенсивних технологій вирощування багаторічних трав, кукурудзи на силос і зерно, зернобобових культур та сої.

Становлення і розвиток наукової школи А. О. Бабича, здобутки її засновника та послідовників розглянуто у публікації І. С. Задорожною (2019) [11]. О. В. Корнійчуком, В. С. Задорожним, І. С. Задорожною, А. А. Побережною основі особистих вражень від знайомства і співпраці з А. О. Бабичем оцінено його як загальнолюдські, так і професійні якості, проаналізовано найвагоміші наукові дослідження і внесок ученого у розвиток сільськогосподарської агрономічної науки в Україні [14].

Через призму історії та сучасного періоду діяльності Інституту кормів та сільського господарства Поділля НААН в колективній монографії 2023 р.

об'єктивно оцінено внесок учених установи, вагоме місце серед яких займав і А. О. Бабич, у дослідження в галузі кормовиробництва і створення сортових ресурсів польових культур [19]. Творчій діяльності академіка, започаткуванню й розвитку вінницької аграрної школи вченого з рослинництва і кормовиробництва, його внеску у розв'язання проблеми білка у 70–90-х рр. XX ст. присвячені низка публікацій Г. О. Бухти [4-6].

Висновки. Отже, сучасний розвиток біографістики, у тому числі й галузевої, відзначається пошуком нових форм та змісту функціонування. Не дивлячись на певний скепсис окремих дослідників, закорінений в радянській методологічній однобокості, щодо престижності апробації новітніх методологічних підходів, розроблених у міждисциплінарному дискурсі, спостерігається поступове подолання ретроградного досвіду минулого. Вважаємо можливим обґрунтування інформаційного ресурсу, рефлексивного потенціалу та власної методології проведення досліджень в межах галузевої, зокрема, аграрної біографістики, що ґрунтується, перш за все, на комбінаторному підході до вивчення соціальної сфери людських взаємин і життя. Розгляд існуючих на сьогоднішній день життєписів про академіка А. О. Бабича (1936–2015 рр.) дав можливість констатувати, що в історіографії вже здійснено перші спроби вибудовування наукової біографії вченого з акцентом на наявності різноманітних контекстів – інтелектуальних, політичних, ідеологічних, – що окреслюють зовнішні контури життя науковця. Проте повноцінної інтелектуальної біографії, яка охоплює у тому числі і внутрішні трансформації свідомості особистості й еволюцію її наукових ідей і концепцій, з залученням відповідних джерел, у яких вагоме місце мають зайняти не лише офіційні документи, а, перш за все, – его-джерела (листи, спогади, мемуари, щоденникові записи тощо), що дадуть можливість об'єктивно описати «творчу лабораторію» вченого, наразі поки що немає.

Список використаних джерел та літератури

1. Бабич Анатолій Олександрович. Академіки Української академії аграрних наук: бібліогр. покажч. наук. праць за 1963–2003 рр. / УААН, ЦНСГБ, Ін-т кормів,; наук. ред. В. А. Вергунов. Київ: Аграрна наука, 2003. 184 с.
2. Бабич Анатолій Олександрович. Життя і діяльність. Наукова школа: бібліогр. покажч. наук. праць / УААН; Інститут кормів. Вінниця: Тезис, 1999. 164 с.
3. Бездрабко В. В. Сучасний стан і перспективи розвитку вітчизняної біографістики. *Українська біографістика*. 2016. Вип. 14. С. 29-49.
4. Бухта Г. О. Академік НААН А. О. Бабич та його наукова школа з аграрного дослідництва (кінець ХХ – початок ХХІ ст.). *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Історія*. 2023. Вип. 45. С. 79-87.
5. Бухта Г. О. Академік НААН А.О. Бабич та розв'язання проблеми білка в 70–90-х рр. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка. Серія: Історія*. 2023. Вип. 70, Т. 1. С. 14-21.
6. Бухта Г. О. Формування наукових поглядів академіка О. А. Бабича у контексті розвитку української аграрної науки (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.). *Історія науки і біографістика*. 2022. Вип. 4. С. 1-13.
7. Вожегова Р. В. Становлення та розвиток селекції сільськогосподарських культур в Україні: історико-порівняльний аналіз: Монографія / Українська академія с. г. наук; Інститут рису. Херсон, 2007. 326 с.
8. Демуз І. Аграрна біографіка vs аграрна біографістика: концепт, інформаційний ресурс, рефлексивний потенціал. *Історія науки та біографістика*. 2020. № 3. С. 1-22.
9. Демуз І. Біографічні дослідження: методологічні засади вивчення наукової термінології. *Історія науки та біографістика*. 2020. № 1. С. 1-14.
10. Демуз І. Типологія історичних біографій: «нелінійні» методики реконструкції історії життя особи. *ПЕРЕЯСЛАВІКА: Наукові записки Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав»*. 2021. Вип. 20 (22). С. 57-65.
11. Задорожна І. Становлення та розвиток наукової школи з проблем селекційно-технологічного забезпечення та розвитку аграрної науки. *Корми і кормовиробництво*. 2019. Вип. 87. С. 151–162.
12. Коваленко С. Д. Науково-бібліографічна діяльність Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки Національної академії аграрних наук України: здобутки та перспективи. *Науково-педагогічні студії*. 2018. Вип. 2. С. 119-126.

13. Колесник І. Ментальні мапи як інструментарій історика. *Ейдос: Альманах теорії та історії історичної науки*. Київ, 2013. Вип. 7. С. 159-168.
14. Корнійчук О., Задорожний В., Бабич-Побережна А. Науковий спадок академіка Бабича Анатолія Олександровича. *Корми і кормовиробництво*, 2021. С. 10–14.
15. Ляшко С. М. Поняття «наукова біографія» у теорії та практиці історико-біографічних досліджень. *Українська біографістика = Biographistica Ucrainica*: зб. наук. праць / відп. ред.: В. С. Чишко, В. І. Попик ; НАН України, Ін-т біографічних досліджень. Київ: Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2013. Вип. 10. С. 25–47.
16. Михайлов К. С. Наукова школа академіка А. О. Бабича. Вінниця: Діло, 2006. 120 с.
17. Місце і роль аграрної науки в процесі розвитку АПК України. / за матеріалами Ювілейної сесії Загальних зборів УААН, присвяченої 75-річчю заснування Української академії аграрних наук. Київ: Аграрна наука. 2007. 280 с.
18. Національна академія аграрних наук України. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени УААН). 1990–2011: біогр. довід. / НААН, ДНСГ; уклад. В. А. Вергунов, Н. Б. Щebetюк, О. П. Анікіна та ін. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Аграрна наука, 2012. 872 с.
19. Петриченко В. Ф., Корнійчук О. В., Задорожна І. С., Задорожний В. С. Інститут кормів та сільського господарства Поділля НААН: історія та сьогодення. До 50-річчя від дня заснування. Київ. Аграрна наука, 2023. 206 с.
20. Петриченко В. Ф., Корнійчук О. В., Задорожна І. С. Становлення та розвиток кормовиробництва в Україні. *Вісник аграрної науки*. 2018. № 11. С. 54–62
21. Попова Т. Жизнеописание ученого-историка на перекрестке историографических традиций: теория, методология, практика. *Ейдос: Альманах теорії та історії історичної науки*. 2015. Вип. 8. С. 15-40.
22. Попова Т. Н. Персональная история VS интеллектуальная биография, биоисториография: подходы и понятия. *Человек в истории и культуре*. Сборник научных работ в честь 70-летия лауреата Государственной премии Украины, академика РАЕН, профессора, доктора исторических наук Владимира Никифоровича Станко / Институт археологии Украины. Одесса: Терновка, Друк, 2007. С. 540-563.
23. Рибаченко О. М. Сталий розвиток кормовиробництва в Україні. *Агросвіт*, 2015. № 6. С. 16–19.
24. Степаненко А. Г. Академік А. О. Бабич: і визнання, і шана, і довір'я. Вінниця: Тезис, 1999. 170 с.

25. Українська академія аграрних наук України. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени УААН). 1990–2004: біогр. довід. / УААН, ДНСГ; уклад. В. А. Вергунов, Т. Ф. Дерлеменко, О. П. Анікіна та ін. Київ: Аграрна наука, 2006. 612 с.

26. Федоришина Л. І. Історія становлення та розвитку луківництва в Україні (друга половина XIX – XX століття): Дис. ... канд. іст. наук; спец. 07.00.07. Київ, 2007. 190 с.

References

1. Verhunov, V. A. (Eds.). (2003). Babych Anatolii Oleksandrovykh. Akademiky Ukrainskoi akademii ahrarnykh nauk: bibliohr. pokazhch. nauk. prats za 1963–2003 rr. [Babich Anatoly Oleksandrovykh. Academicians of the Ukrainian Academy of Agrarian Sciences: Bibliogr. show of science works for 1963–2003]. Kyiv [In Ukrainian].

2. (1999). Babych Anatolii Oleksandrovykh. Zhyttia i diialnist. Naukova shkola: bibliohr. pokazhch. nauk. prats [Babich Anatoly Oleksandrovykh. Life and activity. Scientific school: bibliogr. show of science works]. Vinnytsia [In Ukrainian].

3. Bezdrabko, V. V. (2016). Suchasnyi stan i perspektyvy rozvytku vitchyznianoï biohrafistyky [The current state and prospects for the development of domestic biography]. *Ukrainska biohrafistyka*, issue 14, pp. 29-49 [In Ukrainian].

4. Bukhta, H. O. (2023) Akademik NAAN A. O. Babych ta yoho naukova shkola z ahrarnoho doslidnytstva (kinets XX – pochatok XXI st.) [Academician of the National Academy of Sciences A. O. Babich and his scientific school of agrarian research (late 20th – early 21st centuries)]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Serii: Istoriiia*, issue 45, pp. 79-87 [In Ukrainian].

5. Bukhta, H. O. (2023). Akademik NAAN A. O. Babych ta rozviazannia problemy bilka v 70–90-kh rr. [Academician of NAAS A. O. Babich and solving the protein problem in the 1970s and 1990s.]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh uchenykh Drohobyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu im. I. Franka. Serii: Istoriiia*, issue 70, vol. 1, pp. 14-21 [In Ukrainian].

6. Bukhta, H. O. (2022). Formuvannia naukovykh pohliadiv akademika O. A. Babycha u konteksti rozvytku ukrainskoi ahrarnoi nauky (druha polovyna XX – pochatok XXI st.). [The formation of academician O. A. Babich's scientific views in the context of the development of Ukrainian agricultural science (second half of the 20th - beginning of the 21st century)]. *Istoriiia nauky i biohrafistyka*, issue 4, pp. 1-13 [In Ukrainian].

7. Vozhehova, R. V. (2007). Stanovlennia ta rozvytok selektsii silskohospodarskykh kultur v Ukraini: istoryko-porivnialnyi analiz: Monohrafiia.

[Formation and development of selection of agricultural crops in Ukraine: historical and comparative analysis: Monograph]. Kherson [In Ukrainian].

8. Demuz, I. (2020). Ahrarna biohrafika vs ahrarna biohrafistyka: kontsept, informatsiinyi resurs, refleksyvnyi potentsial [Agrarian biography vs. agrarian biography: concept, information resource, reflective potential.] *Istoriia nauky ta biohrafistyka*, no. 3, pp. 1-22 [In Ukrainian].

9. Demuz, I. (2020). Biohrafichni doslidzhennia: metodolohichni zasady vyvchennia naukovoï terminolohii [Biographical studies: methodological principles of studying scientific terminology]. *Istoriia nauky ta biohrafistyka*, no. 1, pp. 1-14 [In Ukrainian].

10. Demuz, I. (2021). Typolohiia istorychnykh biohrafii: «neliniini» metodyky rekonstruktsii istorii zhyttia osoby [Typology of historical biographies: "non-linear" methods of reconstructing a person's life history]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho istoriko-etnohrafichnoho zapovidnyka «Pereiaslav»*, issue 20 (22), pp. 57-65 [In Ukrainian].

11. Zadorozhna, I. (2019). Stanovlennia ta rozvytok naukovoï shkoly z problem selektsiino-tekhnologichnoho zabezpechennia ta rozvytku ahrarnoi nauky [Formation and development of a scientific school on the problems of selection and technological support and development of agrarian science]. *Kormy i kormovyrobnytstvo*, issue 87, pp. 151–162 [In Ukrainian].

12. Kovalenko, S.D. (2018). Naukovo-bibliohrafichna diialnist Natsionalnoi naukovoï silskohospodarskoi biblioteky Natsionalnoi akademii ahrarnykh nauk Ukrainy: zdobutky ta perspektyvy [Scientific and bibliographic activities of the National Scientific Agricultural Library of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine: achievements and prospects]. *Naukovo-pedahohichni studii*, issue 2, pp. 119-126 [In Ukrainian].

13. Kolesnyk, I. (2013). Mentalni mapy yak instrumentarii istoryka [Mental maps as a tool for the historian]. *Eidos*, issue 7, pp. 159-168 [In Ukrainian].

14. Korniiichuk, O., Zadorozhnyi, V., & Babych-Poberezhna, A. (2021). Naukovyi spadok akademika Babycha Anatoliia Oleksandrovycha. [Scientific legacy of Academician Babich Anatoly Oleksandrovich]. *Kormy i kormovyrobnytstvo*, pp. 10–14 [In Ukrainian].

15. Liashko, S. M. (2013). Poniattia «naukova biohrafiiia» u teorii ta praktytsi istoriko-biohrafichnykh doslidzhen [The concept of «scientific biography» in the theory and practice of historical and biographical researches]. *Ukrainska biohrafistyka*. Kyiv, issue 10, pp. 25-47 [In Ukrainian].

16. Mykhailov, K. S. (2006). Naukova shkola akademika A. O. Babycha [Academician A. O. Babich Scientific School]. Vinnytsia [In Ukrainian].

17. (2007). Mistse i rol ahrarnoi nauky v protsesi rozvytku APK Ukrainy / za materialamy Yuvileinoï sesii Zahalnykh zboriv UAAN, prysviachenoï 75-richchiu zasnuvannia Ukrainskoi akademii ahrarnykh nauk [The place and role of agrarian

science in the process of development of the agricultural industry of Ukraine. / based on the materials of the anniversary session of the General Assembly of the Ukrainian Academy of Sciences, dedicated to the 75th anniversary of the founding of the Ukrainian Academy of Agrarian Sciences]. Kyiv [In Ukrainian].

18. Verhunov, V. A. (Ed.). [et al.]. (2012). Natsionalna akademiia ahrarnykh nauk Ukrainy. Personalnyi sklad (akademiky, chleny-korespondenty, pochesni ta inozemni chleny UAAN). 1990–2011: biohr. dovid. [National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine. Staff (academics, corresponding members, honorary and foreign members of the Ukrainian Academy of Sciences). 1990–2011: biography argument]. Kyiv [In Ukrainian].

19. Petrychenko, V. F., Korniiichuk, O. V., Zadorozhna, I. S., & Zadorozhnyi, V. S. (2023). Instytut kormiv ta silskoho hospodarstva Podillia NAAN: istoriia ta sohodennia. Do 50-richchia vid dnia zasnuvannia [Institute of Fodder and Agriculture of Podillia National Academy of Sciences: history and present. To the 50th anniversary of the foundation]. Kyiv [In Ukrainian].

20. Petrychenko, V. F., Korniiichuk, O. V., & Zadorozhna, I. S. (2018). Stanovlennia ta rozvytok kormovyrobnytstva v Ukraini. [Formation and development of fodder production in Ukraine]. *Visnyk ahrarnoi nauky*, no. 11, pp. 54-62 [In Ukrainian].

21. Popova, T. (2015). Zhizneopisanie uchenogo-istorika na perekrestke istoriograficheskikh traditsiy: teoriya, metodologiya, praktika [Biography of the historian at the crossroads of historiographic traditions: theory, methodology, practice]. *Eydos*, issue 8, pp. 15-40 [In Russian].

22. Popova, T. N. (2007). Personalnaya istoriya VS intellektualnaya biografiya, bioistoriografiya: podkhody i ponyatiya [Personal history vs intellectual biography, biohistoriography: approaches and concepts]. *Chelovek v istorii i kulture* [Man in History and Culture]. Odessa, pp. 540-563 [In Russian].

23. Fedoryshyna, L. I. (2007). Istoriia stanovlennia ta rozvytku lukivnytstva v Ukraini (druha polovyna XIX – XX stolittia): Dys. ... kand. ist. nauk [The history of the establishment and development of onion cultivation in Ukraine (second half of the 19th – 20th centuries). Candidate's thesis]. Kyiv [In Ukrainian].

Рецензенти:

Т. О. Шаравара, д. і. н., проф.;

О. І. Уткін, д. і. н., проф.

Надійшла до редакції: 27.08.2024 р.